Írta: Binder Mátyás
2015. szeptember 29. kedd, 08:10

A CIGÁNYOKRÓL ALKOTOTT TÖRTÉNETI KÉP VÁLTOZÁSA A RENDSZERVÁLTÁS TÜKRÉBEN SZLOVÁKIÁBAN ÉS MAGYARORSZÁGON

Jelen tanulmányban a nem-cigányok cigányképét próbálom megrajzolni, két kelet-európai ország rendszerváltásának gazdasági, társadalmi és politikai kontextusába ágyazva.

Az általános feltevés – amit én is kiindulópontnak tekintettem – az az, hogy míg az állam szocializmusban a cigányok elsősorban egy hátrányos helyzetű társadalmi réteget jelentettek, addig az új rendszerekben etnikumként vagy népként határozták meg ezt a csoportot. Látni fogjuk azonban, hogy ez a feltételezés annyira leegyszerűsítő, hogy szinte
nem is tekinthető érvényesnek.

Célom nem a két ország államszocialista és rendszerváltás utáni „cigánypolitikájának” szisztematikus összehasonlítása, hanem a cigányokról alkotott kép, illetve képek régi és új elemeinek vizsgálata a rendszerváltás folyamatában. A téma komplex jellege miatt megközelítésemben vegyítem a történettudomány, a szociológia, a szociálpszichológia és a
kulturális antropológia releváns eredményeit és módszereit.

(...)

Részlet a tanulmány összefoglalásából:

A cigányképek egyszerre változatosak és változatlanok, két „ideáltipikus végpont”, az etnikai/faji és a társadalmi meghatározás között helyezkednek el. A cigányképek konstrukcióját sokféle, alapvetően negatív sztereotípia támogatja, melyek szinte változatlan

alakban fönnmaradnak akár évszázadokon keresztül is, függetlenül attól, hogy „kik éppen a cigányok”.

Az államszocialista cigánypolitika elmaradott társadalmi rétegként próbálta asszimilálni/integrálni a cigány embereket, de a néhány évtized alatt elért, ingatag eredményeket pillanatok alatt megsemmisítette a rendszerváltás krízise, a „hármas átmenet” egyidejűsége.

A megváltozott gazdasági, politikai és ideológiai helyzetben felértékelődött a nemzeti, etnikai identitások és határok szerepe, megnőtt a sztereotípiák különböző (ön-, csoport-, rendszer-) igazoló funkcióinak a jelentősége. Ennek megfelelően a köznapi tudatban és az államszervezet egyes területein korábban is létező cigányellenes etnikai sztereotípiák a „felszínre törtek,” a nyilvános diskurzusok, politikai harcok részévé váltak. Napjainkra a „szociális” mozzanat oldódott fel a „kisebbségiben”, és a leszakadók szegénysége gyakorlatilag etnikai üggyé vált, „etnicizálódott.”

Egyetértek azokkal a kutatókkal, akik a „cigánykérdés” megoldását kizárólag polgárjogi alapon nem tartják célravezetőnek. Mivel a romaellenes diszkrimináció – néhány kivételtől eltekintve – nem jogi jelenség, a törvényi környezet megváltoztatására irányuló stratégia nem érhet el tartós eredményeket.

Az „elismerés” vagy a „párbeszéd” politikája önmagában nem elég, mellettük szükség van egy olyan átfogó gazdaság- és társadalompolitikára, mely komplex módon próbálja meg kezelni a leszakadó régiókban élő, tömeges munkanélküliség által sújtott (roma és nem-roma) emberek helyzetét, az erősödő települési, oktatási, munkaerőpiaci diszkriminációt és szegregációt, valamint hatékonyan fellép a negatív cigányképet fenntartó és megerősítő sztereotip mechanizmusok ellen.

** A teljes tanulmány a csatolt pdf fájlban olvasható*